

Nagroda zespołowa za osiągnięcia naukowe Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego - 2011

Podręcznik zawierający najważniejsze zagadnienia modelowania maszyn roboczych, obejmujące modele procesu roboczego, kinematyki osprzętu, układów napędowych i in., które mogą być wykorzystane w syntezie i analizie mechanizmów maszyn roboczych oraz do badania dynamiki maszyn mobilnych i ich osprzętu. Opisano także zagadnienia sterowania w układach otwartym i zamkniętym z elektronicznymi sprzężeniami zwrotnymi, wykorzystując układy mikroprocesorowe, dla których opracowano oryginalne algorytmy sterowania, tworząc system operator – maszyna – otoczenie. Wiele uwagi poświęcono automatyzacji pracy maszyn roboczych, którą przedstawiono na wybranych przykładach.

Odbiorcy książki: studenci wydziałów mechanicznych wyższych uczelni technicznych o specjalności maszyny robocze i pokrewnych, słuchacze studiów podyplomowych tej specjalności, inżynierowie zajmujący się zawodowo maszynami budowlanymi.

Spis treści

1. Wprowadzenie 9

2. Przejawy automatyzacji pracy wybranych maszyn roboczych 14

- 2.1. Narodziny zjawiska 14
- 2.2. Intensywność występowania zjawiska i jego zasięg 16
- 2.3. Przejawy automatyzacji w jednonaczyniowych koparkach hydraulicznych 17
 - 2.3.1. Systemy wzajemnej kontroli silnika i układu hydraulicznego 18
 - 2.3.2. Układy precyzyjnej realizacji założonego ruchu osprzętu 23
 - 2.3.3. Układy zapewniające bezawaryjną i bezkolizyjną pracę 31
- 2.4. Przejawy automatyzacji w koparko-ładowarkach 37
 - 2.4.1. Systemy wzajemnej kontroli silnika i układu hydraulicznego 37
 - 2.4.2. Układy precyzyjnej realizacji założonego ruchu osprzętu 38
 - 2.4.3. Układy zapewniające bezawaryjną i bezkolizyjną pracę 39
- 2.5. Przejawy automatyzacji w innych, masowo produkowanych maszynach roboczych 39
 - 2.5.1. Systemy sterowania zespołem silnika, pomp i przekładni głównej 40
 - 2.5.2. Automatyczne systemy wielofunkcyjnego sterowania 41
 - 2.5.3. Układy zapewniające bezawaryjną i bezkolizyjną pracę 42
 - 2.5.4. Układ automatycznej stabilizacji wysięgnika w czasie jazdy 44
 - 2.5.5. Układ automatycznej kontroli procesu ładowania urobku 44
- 2.6. Przewidywane kierunki rozwoju automatyzacji w maszynach roboczych 45

3. Metodyka tworzenia modeli funkcjonalnych maszyn roboczych 46

- 3.1. Wprowadzenie 46
- 3.2. Kinematyka pracy maszyny 46
 - 3.2.1. Wiadomości wstępne 46
 - 3.2.2. Pole pracy koparki 49
 - 3.2.3. Siły w polu pracy 51
 - 3.2.4. Podsumowanie 55
- 3.3. Proces roboczy –urabianie gruntów 56
 - 3.3.1. Wiadomości wstępne 56
 - 3.3.2. Siły w procesie urabiania 59
 - 3.3.3. Algorytmy sterowania procesem skrawania 61
 - 3.3.4. Maksymalna siła skrawająca 62
- 3.4. Optymalizacja wielokryterialna w procesach roboczych koparek hydraulicznych 64
- 3.5. Budowa strukturalna maszyn 66
 - 3.5.1. Silnik spalinowy 66
 - 3.5.2. Układ hydrauliczny 67
 - 3.5.3. Układ elektryczny 70
 - 3.5.4. Układ mechaniczny 70
- 3.6. System diagnostyczny koparki 70
 - 3.6.1. Parametry diagnostyczne systemu 71
 - 3.6.2. Wymagania dotyczące warunków pracy układu diagnostycznego 71
 - 3.6.3. Określenie parametrów pomiarowych (symbole) 71

3.6.4. Obwody czujnikowe 72

3.7. Podsumowanie 74

3.8. Literatura 74

4. Projektowanie układów hydraulicznych sterowanych i regulowanych z cyfrowym przetwarzaniem sygnałów 76

4.1. Wstęp 76

4.2. Wprowadzenie do projektowania układów hydraulicznych sterowanych i regulowanych z cyfrowym przetwarzaniem sygnałów 76

4.3. Etapy studium projektowania złożonego systemu 77

4.4. Podstawy teoretyczne projektowania napędu i sterowania hydraulicznego 80

4.4.1. Podstawy działania układów hydraulicznych 80

4.4.2. Pompy 91

4.4.3. Odbiorniki hydrauliczne 92

4.4.4. Elementy sterujące 92

4.4.5. Układy hydraulicznego zasilania w samojezdnych maszynach roboczych 99

4.4.6. Czujniki pomiarowe 109

4.5. Od sterowania do regulacji układu hydraulicznego 113

4.5.1. Wiadomości wstępne 113

4.5.2. Tor sterowania 114

4.5.3. Układ regulacji 115

4.6. Metoda projektowania sterowania układem hydraulicznym 116

4.6.1. Wiadomości wstępne 116

4.6.2. Modele funkcjonalne systemów sterowania 117

4.6.3. Wymagania dotyczące wyposażenia manipulatora ratowniczego 118

4.6.4. Etapy pracy podczas usuwania materiałów niebezpiecznych 119

4.6.5. Podstawowe rodzaje napędów stosowane w manipulatorach ratowniczych 120

4.6.6. Napęd hydrauliczny 121

4.7. Przykład zrealizowanego układu hydraulicznego mechanizmu obrotu 152

4.7.1. Opis stanowiska badawczego mechanizmu obrotu manipulatora sterowanego cyfrowo, z napędem silnikiem hydraulicznym 153

4.7.2. Opis użytych elementów hydraulicznych badanego układu 156

4.7.3. Opis programu sterującego 162

4.7.4. Wyniki badań 166

4.8. Podsumowanie 171

4.9. Literatura 172

5. Technologie i projektowanie komputerowych systemów pokładowych dla maszyn roboczych 175

5.1. Wprowadzenie 175

5.2. Podstawowe pojęcia i problemy 175

5.2.1. Systemy cyfrowe, komputerowe, informatyczne 175

5.2.2. Systemy cyfrowe w przemyśle (produkcyjnym) 176

5.2.3. Systemy cyfrowe w pojazdach 177

5.2.4. Maszyny robocze i ich specyfika 177

5.3. Systemy informatyczne w automatyzacji i sterowaniu (w tym w maszynach roboczych) 179

5.3.1. Rola sprzętu i oprogramowania 179

5.3.2. System wbudowany 180

5.3.3. System reaktywny 180

5.3.4. System czasu rzeczywistego 181

5.3.5. System rozproszony 182

5.4. Technologia sprzętu komputerowego w systemach wbudowanych 183

5.4.1. Sprzęt dedykowany a komercyjny 183

5.4.2. Wymagania związane z warunkami pracy i niezawodnością 184

5.4.3. Budowa komputerów przemysłowych 185

5.4.4. Komunikacja 188

5.4.5. Sensory i aktuatory oraz układy wejścia-wyjścia 192

5.4.6. Komunikacja człowiek-maszyna, czyli interfejs dla operatora, diagnosty i in. 194

5.5. Oprogramowanie 195

5.5.1. Oprogramowanie systemowe i aplikacyjne 196

5.5.2. Systemy operacyjne czasu rzeczywistego (RTOS)	196
5.5.3. Środowisko kodowania, uruchamiania i testowania oprogramowania	200
5.5.4. Języki programowania (kodowania) systemów czasu rzeczywistego	201
5.6. Projektowanie systemów wbudowanych	203
5.6.1. Wprowadzenie	203
5.6.2. Modele projektowania w informatyce	203
5.6.3. Inżynieria oprogramowania i inżynieria systemów	204
5.6.4. Projektowanie architektury przez modelowanie (MDA)	206
5.6.5. UML i SysML	208
5.7. Eksperymentalny system dla koparki hydraulicznej	211
5.7.1. Założenia	212
5.7.2. Budowa systemu eksperymentalnego	212
5.7.3. Zadania i procesy w systemie	214
5.7.4. Struktura oprogramowania systemu	214
5.7.5. Uwagi końcowe	215
5.8. Podsumowanie	216
5.9. Rozwinięcia skrótów i akronimów	216
5.10. Literatura	217
6. Modelowanie dynamiczne maszyn roboczych	219
6.1. Uwagi ogólne	219
6.2. Kinematyka koparki	220
6.2.1. Wprowadzenie	220
6.2.2. Współrzędne opisujące ruch koparki	221
6.2.3. Funkcje opisujące położenie punktów koparki	223
6.2.4. Prędkość i przyspieszenie punktów koparki	225
6.2.5. Kinematyka ostrza łyżki	228
6.2.6. Kinematyka siłowników	231
6.2.7. Kinematyka ruchu obrotowego	240
6.2.8. Kinematyka podwozia	243
6.3. Statyka koparki	246
6.3.1. Statyka siłowników	246
6.3.2. Siły nacisku na podłoże	249
6.4. Dynamika koparki	252
6.4.1. Wprowadzenie	252
6.4.2. Wyznaczanie uogólnionej siły bezwładności metodą Lagrange'a	252
6.4.3. Wyznaczanie uogólnionej siły bezwładności metodą Gaussa	255
6.4.4. Opis siły bezwładności według metody Newtona-Eulera	257
6.4.5. Siły obciążające koparkę	259
6.4.6. Dynamika napełniania i rozładowania łyżki koparki	262
6.5. Podsumowanie	263
6.6. Literatura	265
7. Problemy konfiguracji toru pomiarowego	266
7.1. Wprowadzenie	266
7.2. Realizacja fizyczna toru pomiarowego	271
7.3. Parametry toru pomiarowego	272
7.3.1. Właściwości statyczne toru pomiarowego	273
7.3.2. Właściwości dynamiczne toru pomiarowego	274
7.4. Wpływ struktury toru pomiarowego na błąd	278
7.5. Zasilanie układów pomiarowych	279
7.6. Przesyłanie informacji	282
7.6.1. Przesyłanie sygnałów elektrycznych	282
7.6.2. Transmisja radiowa	285
7.6.3. Sieci wymiany danych	285
7.7. Podsumowanie	286
7.8. Literatura	286
8. Algorytmy sterowania maszynami roboczymi	287
8.1. Automatyczny system diagnostyczny	287

8.1.1. Budowa systemu	287
8.1.2. Testy	290
8.1.3. Obwody czujnikowe	292
8.1.4. Algorytm działania systemu diagnostycznego	297
8.2. Automatyczny system pozycjonowania	297
8.3. Podsumowanie	310
8.4. Literatura	311
9. Komunikacja człowiek-maszyna robocza	312
9.1. Wprowadzenie	312
9.2. Podstawowe zasady projektowania interfejsów HMI	314
9.2.1. Standaryzacja interfejsów HMI	315
9.2.2. Podstawowe zasady projektowania interfejsów HMI	315
9.3. System wspomagania operatora koparki	323
9.4. System diagnostyczny koparki BRAWAL	327
9.4.1. Automatyczny system diagnostyczny	327
9.4.2. System automatycznego pozycjonowania	329
9.5. Symulator diagnostyki koparki z interfejsem operatora	332
9.5.1. Schemat funkcjonalny	333
9.5.2. Sygnały diagnostyczne	334
9.5.3. Selekcja i hierarchizacja wyświetlanych informacji	335
9.5.4. Projekt interfejsu	335
9.5.5. Program sterujący interfejsem	355
9.6. Podsumowanie	363
9.7. Literatura	364
10. Praktyczne zastosowania systemów automatyzujących pracę maszyn roboczych	365
10.1. Wprowadzenie	365
10.2. System Wspomagania Operatora Maszyny Roboczej	366
10.3. Automatyzacja ruchów roboczych minikoparki	371
10.4. Badania energooszczędnych procesów urabiania	380
10.4.1. Wprowadzenie	380
10.4.2. Metoda przygotowania ośrodka gruntowego	380
10.4.3. Procedura badań procesu urabiania	381
10.4.4. Przygotowanie wzorcowej trajektorii	381
10.4.5. Narzędzie do weryfikacji trajektorii	385
10.4.6. Badania wpływu kąta skrawania na opory urabiania	387
10.4.7. Podsumowanie	390
10.5. Zdalne sterowanie pracą koparki	392
10.6. Zastosowanie sieci CAN w sterowaniu maszyn roboczych	397
10.7. Modułarny zautomatyzowany system sterowania agregatem ciągnikowym	404
10.7.1. Wprowadzenie	404
10.7.2. Model funkcjonalny układu ciągnik-narzędzie-podłoże	406
10.7.3. Model komputerowy agregatu ciągnikowego	409
10.7.4. Budowa systemu sterowania agregatu ciągnikowego	413
10.7.5. Modułarny system sterowania	415
10.7.6. Podsumowanie wyników badań	427
10.7.7. Podsumowanie aplikacji sterowania agregatem ciągnikowym	428
10.8. Literatura	430
11. Podsumowanie	433
12. Literatura uzupełniająca	438